

Johannes Riis' tale til Kirsten Thorup

Taler

Johannes Riis
Litterær Direktør for Gyldendal

Omstændigheder

Talen blev holdt i anledning af Kirsten Thorups 60-års fødselsdag.

1 Der er to ting, man gør klogt i at være opmærksom på, når man har med Kirsten
Thorup at gøre, og det gælder, hvad enten man skal læse en af hendes bøger eller
mødes med hende. Den ene er hendes påfaldende mangel på lyst til at indgå
kompromiser, den anden hendes utrættelige søgen efter det enkle i det
5 komplicerede. Altså: på den ene side hendes holden fast ved den opfattelse, hun
nu engang har dannet sig af en given sag, og på den anden side hendes
klippefaste tro på, at det i en verden, der kan være nok så stor og myldrende
mangfoldig, er muligt at skære igennem og finde frem til et punkt, hvorfra der
kan findes et overblik og skelnes et mønster i alt virvaret.

10

Alt dette kunne i virkeligheden koges ned til, at det er karakteristisk for Kirsten,
at der altid er noget på spil hos hende. Har Kirsten aftalt et møde med een, skal
man ikke tro, at det er meningen, man bare skal sidde og snakke for sjov, næh,
næh, der skal tales om noget; der skal sættes god tid af, der skal argumenter på
15 bordet, og de skal prøves af, ikke i blind søgen efter konsensus, men for at finde
ud af, hvad der holder, og hvad der ikke holder. Der er noget på spil, og det kan
godt være, at de sætninger, der forlader Kirstens mund, ikke er lige velformede
alle sammen, og det kan godt være, at de tilsyneladende bevæger sig ud i hver
deres verdenshjørne, og det kan også godt være, man skal igennem en hel del
20 faser og stadier af thorupsk ubeslutsomhed; men man skal ikke tage fejl: Der er
linje og konsekvens i de holdninger, der ligger bag. Det er ikke altid, man til at
begynde med kan greje, hvor linjen og konsekvensen befinder sig; men man kan
roligt gå ud fra, at begge dele er til stede, og der er til enhver tid lidenskab på
færde i hendes meninger og udsagn; hun insisterer og bliver ved, og hun giver
25 ikke ved dørene. Det kan enhver samtalepartner, det være sig en grafiker eller en
redaktør eller noget helt tredje bevidne; jeg har selv haft lejlighed til at konstatere
det mange gange, fx i forbindelse med kontraktforhandlinger, hvor jeg skulle

30 hilse og sige, at hun ikke er at spøge med – hun kan mageligt matche enhver litterær agent.

Og sidder man og diskuterer et emne med Kirsten, så vil samtalen, uanset hvad den drejer sig om, på et eller andet tidspunkt med altovervejende sandsynlighed have bevæget sig frem til et punkt, hvor Kirsten pludselig siger enten: „Det synes 35 jeg er godt,” eller „Det er ikke godt,” og herfra anskues så ikke bare det, der er gået forud i samtalen, men alt, hvad der nu måtte følge.

40

Den samme strengt forpligtende indstilling har Kirsten til sin forfattervirksomhed. Kirsten er ikke forfatter for sjov. Kirsten er frygtindgydende seriøs. Der er noget på spil. Kirsten sætter sig aldrig til at skrive uden at sætte noget på spil, viger aldrig tilbage for at sætte sig selv på spil. Når 45 hun skriver, er hun tabt for omverdenen og forsvinder nærmest helt bogstaveligt ind i et andet mentalt rum. Hun flytter ind i sit stof og tager sin jakobskamp med det; men at gå sejrrigt ud af den stiller hun sig ikke tilfreds med: Hun vil noget med det, hun skriver; og det er hende om at gøre at få læseren til at forstå, hvad det hele går ud på; ja, det er helt afgørende for hende, og hun har aldrig 50 været bange for ekstremer af nogen art, heller ikke for at bryde overtvært og gå til stilistiske yderligheder for at få sagt det, hun vil. Kirsten er aldrig bange for at genere den gode smag, hun er aldrig bange for, at noget bliver for meget, og hun drister sig hellere end gerne ud i det æstetisk upassende og går med sindsro ud til den yderste grænse i tryk forvisning om, at den er til for at flytte; hun ved fx, at 55 faste vendinger, klicheer og melodrama kan rumme en nuance eller en sandhed, som udtrykkes mere enkelt og præcist dér end andre steder, og hun viger ikke tilbage for at opsøge dem og arbejde med dem for at undersøge deres anvendelsesmuligheder – og derefter bruge dem. Derfor tøver hun i *Baby* ikke med at rendyrke sin parataktiske stil til det rent ud sagt enerverende; derfor kan 60 hun, fx i serien om Jonna, drive realismen helt derud, hvor den ellers sjældent kommer i pænt ærinde og undser sig lidt ved det; hun kan fx efter en lang, på een gang solidarisk og ironisk skildring af Jonnas storebrors ytringer om sin selvstændighedstrang finde på at bryde ind i beretningen og skrive: „...denne falske bevidsthed, denne strålende vision af sig selv som herre over sit eget liv gik 65 dybere end argumenter”; derfor kan hun i *Elskede ukendte* med utrættelig, nærmest dostojevskijstædig konsekvens bore sig længere og længere og længere

ned i en religiøs mands psyke, afdække lag på lag på lag i ham for at finde frem til, hvad omdrejningspunktet i ham og hans sind er; derfor kan hun i *Bonsai* 70 gestalte sin hovedpersons udvikling i en form, der rækker fra det næsten kileskriftagtigt stiliserede til noget, der ved en overfladisk betragtning kunne tage sig ud som reportage eller dokumentarisme, samtidig med at hun bevæger sig helt ud til endnu en yderste grænse, her nemlig grænsen for gældende skik og brug for anvendelse af den såkaldte virkelighed som forlæg for kunsten.

75

Metoden skifter fra bog til bog; de formmæssige variationer er lige så 80 vidtspændende, som de er imponerende; men den valgte form bruges aldrig for blot at imponere, den udspringer hver gang af et behov for konsekvens; den bestemmes af, hvad der er nødvendigt for at realisere det aktuelle kunstneriske projekt; Kirsten stiller sig ikke tilfreds med lette løsninger, det drejer sig hele tiden om at nå frem til det sted, hvor der kan skæres igennem, om at finde frem 85 til en sandhed. Ikke en objektiv, fundamentalistisk, eviggyldig sandhed, der skal bruges til at tryne nogen eller tvinge nogen til noget, men dén sandhed, der er personernes, den sandhed, som danner deres bevidsthed og rummer deres billede af verden, og som de handler ud fra.

Ligesom der er en rød tråd i de formmæssige forandringer i forfatterskabet, er der en linje i hovedpersonerne, hvad enten de hedder Susi, Nova, Jonna, Maria, Rene eller Nina. Går man tilbage til begyndelsen af forfatterskabet, til Kirstens anden bog, *Love from Trieste*, er der i afsnittet „Majas memoirer“ en passage, der i sin nøgne gru måske rummer en slags urform af den sjælelige konstitution, 95 man genfinder i Susi og Jonna, Maria og Nina. Denne urform findes et sted i personerne, uanset hvor forskellige de end er, og uanset om den selvreduktion, de oplever i forhold til deres omverden er påført dem af andre eller af dem selv for at kunne blive hensat til den latenstilstand, flere ser som en mulighed for at finde tilflugt og elementær overlevelse i. Passagen optræder i fem varianter. Den 100 ene af dem lyder således:

„Foran spejlet forsøgte jeg at føle sorg, glæde, fortvivlelse, raseri, melankoli etc.“

Og umiddelbart efter hedder det:

105

„Jeg mener i virkeligheden ikke, jeg mener i virkeligheden ikke at det har nogen betydning hvad jeg siger.“

110

Nu skal jeg nok vare mig for at driste mig for langt ud på den tynde is; men den her beskrevne fornemmelse af både indre og ydre vægtløshed, af resonansløshed i tilværelsen, af ikke at være i forbindelse med den verden, man lever i, og det vel
115 deri iboende behov for at komme til at mærke sig selv både indvendig og udvendig og finde sig selv i verden – denne fornemmelse kunne man godt fristes til at tro var den, der ligger bag den søgen, der har bestemt Kirstens forfatterskab og metode. Et stort og egensindigt forfatterskab, der fra sin begyndelse har fulgt sine egne veje og med den kunstneriske integritet i behold er gået fra det smalle,
120 eksklusive til det brede, vidtfavnende, fra det ukendte til det elskede. Med sin alvor og helt særegne blanding af varme og indignation, indlevelse og distance, nænsomhed, harme og råhed, politik og kærlighed har Kirsten skabt nogle af de sidste 30 års mest prægnante og mindeværdige litterære skikkelser. De er at finde i en række værker, hvor hendes kompromisløse påvisning af undertrykkelse,
125 uretfærdighed og anden menneskelig skændighed går ubesværet hånd i hånd med hendes lige så kompromisløse tro på, lige så kompromisløse drøm om, at det hele må kunne blive bedre, og om at menneskene og alle deres potentialer dermed en dag få mulighed for at komme mere til deres ret i verden.

130

Kilde

Riis, J. (2009). Hvad skal vi med stæren? Tyve taler. Gyldendal.

Kildetype

Dokumentation i bogværk

135

Tags

Festtale

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/johannes-riis-tale-til-kirsten-thorup>

140